

ГУЧЫЦЬ НАРОДУ ТВОЙ ЛЮБЫ ГОЛАС

М. Д. Іофе

Гомельскі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт імя П. В. Сухога, Беларусь

Навуковы кіраўнік С. А. Юрыс

Жыцце і творчасць любога пісьменніка або гістарычнай асобы кожнае новае пакаленне ацэньвае па-свойму, што вызвана часцей за ўсе патрабаваннем часу, асэнсаваннем надзвеннасці тых праблем, пытанняў, якія ен уздымае ў сваёй творчасці або дзейнасці, цікавасцю да яго асобы або да яго сувязяў з пэўным колам сучаснікаў.

Творчая дзейнасць любога пісьменніка не можа абмяжоўвацца толькі кабінетнымі справамі. Гэта і сустрэчы са сваімі чытачамі, і глыбокі аналіз і назіранні за самім жыццем, бо менавіта яно дае багаты матэрыял, часта з'яўляецца штуршком для творчай задумы. Якуба Коласа звязвала з Гомельшчынай і тое, і другое.

Класік беларускай літаратуры наведваў Гомель і Гомельшчыну не аднойчы як у даваенны, так і пасляваенны час. Прычыны гэтых наведванняў былі самыя розныя. Асаблівае ўражанне пакінуў на пісьменніка вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў горад, які ўяўляў сабой адны папялішчы. У пьсьме да Эдзі Агняцвет пісьменнік са скрухай і шкадаваннем прызнаваўся, што Гомель разбураны, паўсюль горы друзу. Напэўна, гэтай увагай да свайго горада тлумачацца асаблівыя адносіны гамяльчан да пісьменніка, бо ў фондах Дзяржаўнага літаратурнага музея ў Мінску захоўваюцца шматлікія лісты да яго жыхароў Гомеля. Сведчаннем незвычайнай павагі да пісьменніка, яго таленту з'яўляецца і тэлеграма са спачуваннямі ад грамадскасці Гомельшчыны, адпраўленая ў дзень смерці Я. Коласа. Яна была адной з першых.

Як паўплывала знаходжанне Якуба Коласа на Гомельшчыне на творчую задумку аповесці «Дрыгва»? Ці існуе пэўная сувязь нашчадкаў правобраза галоўнага героя аповесці з Гомелем і, у прыватнасці, з Савецкім раёнам? Гэтыя пытанні і вызначылі тэму работы.

У час адной з сустрэч з жыхарамі Я. Колас даведаўся пра вядомага беларускага партызана дзеда Талаша. Пісьменнік захапіўся матэрыялам, і ў лістападзе 1933 г. з друку выйшла аповесць «Дрыгва», галоўным героем якой стаў стары паляшук Васіль Ісакавіч Талаш. Звестак пра жыцце і дзейнасць дзеда Талаша падчас дзвюх войнаў, аднаўлення народнай гаспадаркі шмат. Есць упамінанні аб тым, што ен быў і ў нашым горадзе. У біяграфіі славутага партызана, запісанай з яго слоў, ен расказвае, што вясной 1920 г. разам са сваім атрадам ен уступіў у рады Чырвонай Арміі, але прабыў тут нядоўга, бо захварэў на сыпняк, і яго вывезлі ў Гомель, дзе ен лячыўся ў шпіталі. Будынак шпіталя знаходзіўся ў Навабеліцы. Ен захаваўся да нашага часу. Быў Талаш у Гомелі і ў 1944 г.; знаходзіўся сярод супрацоўнікаў Беларускага штаба партызанскага руху.

Пра нашчадкаў талашоўскага роду ўзгадваецца ў многіх выданнях і публікацыях. Трэба адзначыць, што сярод іх есць і гамяльчане. Адзін з іх – выкладчык Гомельскага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта імя П. В. Сухога Дрыга Валерый Аляксеевіч, у сям'і якога размовы пра легендарнага продка былі частымі. Тады ж узнікла жаданне скласці цэласнае ўяўленне пра яго. Па крупінках пачалі збірацца матэрыялы, якія склалі архіў. Ен выклікае цікавасць не толькі ў звычайнага чалавека, але і ў навукоўцаў, і не без падстаў, бо прадстаўлены рэдкімі выданнямі і унікальнымі рэчамі. У асабістым архіве Валерыя Аляксеевіча захоўваюцца партфель, патранаш, шапка дзеда Талаша, ручнік яго маці, драўляная ікона, посуд. Падчас

імперыялістычнай вайны з палякамі створаны Талашом партызанскі атрад прайшоў шлях да Лунінца і Пінска разам з рэгулярнымі часцямі чырвонай арміі. У такім ваенным злучэнні захоўваліся дакументы, была свая пячатка. Зараз яна знаходзіцца ў архіве Валерыя Аляксеевіча, так як і ўсе выданні аповесці «Дрыгва», за выключэннем даваенных, дакументальных фільмы пра легендарнага героя.

Некаторыя унікальныя рэчы знаходзяцца ў Мазырскім краязнаўчым музеі. Складзена радавое дрэва Талашоў. Апіраючыся на меркаванні навукоўцаў, Валерый Аляксеевіч выводзіць пачатак радаводу Талашоў ад далекіх продкаў, магчыма з Латвіі або Літвы. Цікава і тое, што блізкія назвы сустракаюцца нават і ў далёкім Казахстане, у якім есць Талашынская вобласць.

У 1989 г. на былой сядзібе дзеда Талаша быў адкрыты музей, работы па стварэнні якога вяліся пад кіраўніцтвам старшыні мясцова сельскага савета Зубара Валянціна Пятровіча. Заснавальніцай музея і ахоўніцай яго экспанатаў стала былая настаўніца Наваселкаўскай школы Кацярына Васільеўна Корж, якая праводзіла першыя экскурсіі для былых партызан, удзельнікаў вайны, былых воінаў, моладзі. Сярод культурных цэнтраў і мемарыяльных музеяў дзеда Талаша займае асобае месца.

Неабходна дадаць, што ў Гомелі жывуць і іншыя прадстаўнікі роду Талашоў. Гэта і Яўгенія Канькова, артыстка драматычнага тэатра, і былая выкладчыца беларускай мовы і літаратуры Валянціна Якаўлеўна Талаш.

Як засведчылі навуковыя супрацоўнікі музея «Паляўнічы дамок» і абласнога музея ваеннай славы, у Гомелі жыве Міцкевіч Міхаіл Міхайлавіч, унучаты пляменнік дзеда Талаша. Ён былы марак-падводнік, а цяпер – намеснік старшыні Савета ветэранаў Чыгуначнага раёна.

Легендарны продак мог бы ганарыцца таленавітымі нашчадкамі свайго роду. Таму што яны не толькі захавалі памяць аб ім, але і даносяць гісторыю да наступных пакаленняў, прывучаюць паважаць і па-магчымасці пераймаць сілу волі і духа сваіх продкаў.

125-гадовы юбілей песняроў беларускай зямлі шырока адзначыўся на Гомельшчыне. Цэнтрамі святочных мерапрыемстваў сталі і розныя ўстановы нашага горада.

Гэта і выстаўка «Якуб Колас і Гомельшчына», якая праводзілася ў музеі «Паляўнічы дамок, і літаратурная віктарына «Гомельскімі сцежкамі народных песняроў», якую абвясцілі абласная бібліятэка імя У. І. Леніна і рэдакцыя газеты «Гомельская праўда», і абласны конкурс «Спраба пяра», і алея Якуба Коласа, закладзеная ў Савецкім раёне. Гэтыя і іншыя мерапрыемствы сталі сведчаннем глыбокай павагі гараджан да класіка беларускай літаратуры, яго непарыўнай сувязі з Гомельшчынай – адным з прыгажэйшых куткоў нашай Радзімы.

Літаратура

1. Бандарэнка, М. Паэт на Гомельшчыне / М. Бандарэнка // Гомельская праўда. – 1982.
2. Гісторыка-дакументальная хроніка гарадоў і раёнаў Беларусі. Памяць. Петрыкаўскі раён. – Мінск : Ураджай, 1995.
3. Жыгоцкі, М. Р. Легендарны дзед / М. Р. Жыгоцкі. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993.
4. Жыгоцкі, М. Р. Наш дзед Талаш / М. Р. Жыгоцкі. – Мінск : Беларусь, 1997.
5. Жыгоцкі, М. Р. Такі ён быў / М. Р. Жыгоцкі // Літаратура і мастацтва. – 1995. – 20 крас.
6. Зубель, М. Палешукі – добрыя людзі / М. Зубель // Гомельская праўда. – 2007. – 27 лістап.
7. Лякін, В. Легендарны герой Полесья / В. Лякін // Гомельская праўда. – 2007. – 9 лістап.
8. Письмы гамельчан да Я. Коласа // Фонды Дзяржаўнага літаратурнага музея Якуба Коласа ў Мінску.